

TA'LIM JARAYONIDA INTELEKTUAL SALOHIYATNI ANIQLASH VA SHAKLLANTIRISH.

Murodova Zarina Rashidovna

Buxoro muhandislik-texnologiya instituti "AKT" kafedراسi dotsenti,

pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),

zarina_muradova_2015@mail.

Primov Shaxzod Abduqodirovich

Buxoro muhandislik-texnologiya institute Transport

vositalari muhandisligi fakulteti 1-bosqich magistranti

Anotatsiya: Ushbu maqolada o'quvchilarning ijodiy fikrlash va bilimlarni amalda qo'llash qobiliyatlarini rivojlantirish uchun zamonaviy ta'lim texnologiyalarining ahamiyati ko'rsatiladi. O'zbekistondagi ta'lim islohotlari yoshlarning mustaqil fikrlashini rag'batlantirishga qaratilgan. Ushbu jarayonlar kelajak avlodning intellektual salohiyatini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Ta'lim jarayoni, intellektual salohiyat, ijodiy fikrlash, zamonaviy ta'lim texnologiyalari, mustaqil ta'lim, innovatsion yondashuvlar, pedagogik metodlar.

Аннотация: В данной статье рассматривается важность современных образовательных технологий для развития творческого мышления учащихся и их способности применять знания на практике. Реформы в системе образования Узбекистана направлены на стимулирование независимого мышления молодежи. Эти процессы служат для повышения интеллектуального потенциала будущих поколений.

Ключевые слова: Образовательный процесс, интеллектуальный потенциал, творческое мышление, современные образовательные технологии, независимое обучение, инновационные подходы, педагогические методы.

Annotation: This article discusses the importance of modern educational technologies in developing students' creative thinking and their ability to apply knowledge in practice. The educational reforms in Uzbekistan are aimed at encouraging independent thinking among the youth. These processes serve to enhance the intellectual potential of future generations.

Keywords: Educational process, intellectual potential, creative thinking, modern educational technologies, independent learning, innovative approaches, pedagogical methods.

Ta'lim jarayonida intellektual salohiyatni aniqlash va shakllantirish muhim ahamiyatga ega. Intellektual salohiyat, o'quvchilarning ijodiy fikrlash, muammolarni hal qilish va o'z bilimlarini amalda qo'llash qobiliyatlarini o'z ichiga oladi. Oliy ta'lim muassasalarida talabalar ta'lim jarayonida o'z salohiyatlarini to'liq namoyon etishlari uchun zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish zarur. Intellektual salohiyat insonning ilmiy-ijodiy fikrlashi, muammolarni hal qilish qobiliyati, tanqidiy fikrlash darajasi va umumiy ijtimoiy rivojlanishidagi muhim omildir.

Intellektual salohiyatni aniqlashda bir necha asosiy jihatlar mavjud. Avvalo, o'quvchining o'z bilim va ko'nikmalarini qanchalik samarali namoyon eta olishi muhimdir. Bu jarayonda muammoli vaziyatlar yaratish, bahs-munozaralar o'tkazish va ijodiy topshiriqlar berish orqali

o'quvchining fikrlash jarayonini rag'batlantirish mumkin. Shuningdek, o'quvchilarda zamonaviy bilimlarni o'zlashtirish uchun mustaqil ta'limni rivojlantirish ham ahamiyatlidir. Z.T.Nazarova SamDU Kattaqo'rg'on filiali dotsenti o'zining "Oliy ta'lim muassasasi talabalarining intellektual salohiyatini rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari", deb nomlangan maqolasida quyidagi fikrlar keltirilgan:

Oliy ta'lim tizimida talabalar intellektini rivojlantirish har bir talabaning imkoniyatlari va qobiliyatini hisobga olishni o'z ichiga olgan mustaqil ta'limni rivojlantirishimiz kerak. Afsuski, bizning ta'lim tizimimizda uzoq vaqt davomida talabalar mustaqil ta'limga individual yondashish imkonini beradigan real mexanizmlar mavjud emas edi. Balki bunga talabalarda kuchli ehtiyoj bo'lmagandir. Binobarin, oliy ta'limida o'zining intellektual va ma'rifiy salohiyatini shakllantirishga ta'sir ko'rsata oladigan shaxsni kamol toptirish va tarbiyalash birinchi o'ringa qo'yilishi kerak¹.

Intellektual salohiyatni shakllantirish uchun bir qator metod va texnologiyalarni qo'llash zarur. Masalan, interaktiv ta'lim usullari, kreativ yondashuvlar va innovatsion texnologiyalarni o'z ichiga oladi. Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim jarayonini tashkil etish uchun zamonaviy axborot kommunikatsion texnologiyalaridan foydalanish, talabalarni mustaqil izlanishga undash va ularning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

O'zbekistonda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar, oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan yangi yondashuvlar bilan bog'liqdir. Prezident Sh.M. Mirziyoyev ta'kidlaganidek, ta'lim jarayonida yoshlarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish hamda ularning intellektual salohiyatini oshirish uchun zarur sharoitlar yaratish lozim. Bu borada kredit-modul tizimiga o'tish, amaliy mashg'ulotlar va tajriba almashish imkoniyatlarini kengaytirish muhimdir. O'quvchilarning intellektual salohiyatini rivojlantirish uchun quyidagi yo'nalishlarga e'tibor qaratish lozim:

Ijodiy fikrlashni rag'batlantirish o'quvchilarga ijodiy topshiriqlar berish, o'z fikrlarini ifodalash imkoniyatini yaratadi.

Mustaqil ta'limni qo'llab-quvvatlash o'quvchilarga mustaqil izlanishga, o'z bilimlarini kengaytirish imkon beradi. Innovatsion texnologiyalarni joriy etish esa, axborot texnologiyalaridan foydalanib masofaviy ta'lim platformalarini yaratiladi. Pedagogik yondashuvlarni yangilash ta'lim jarayonida zamonaviy pedagogik metodlardan foydalanish va ularni amaliyotga tatbiq etish lozim.

Ta'limda intellektual salohiyatni aniqlash va shakllantirish jarayoni jamiyat rivojida muhim rol o'ynaydi. Oliy ta'lim muassasalari o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish, ularning mustaqil fikrlashini rag'batlantirish va zamonaviy bilimlarni o'zlashtirish uchun zarur sharoitlarni yaratishi kerak. Bu esa kelajak avlodning intellektual salohiyatini oshirishga va ularni jamiyatda faol ishtirok etishga tayyorlashga xizmat qiladi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va oliyjanob xalqimiz bilan birga quramiz. – T.: O'zbekiston, 2017. – 488 b.

¹ Z.Nazarova .International scientific and practical conference

“Economics, management and digital innovation in education: modern trends and approaches”

March 13, 2024.b.915

1. Murodova Z.R. “Axborot texnologiyalari ta’limida intellektual salohiyat shakllantirish va aniqlash” // Monografiya. – T.: “Buxoro”, 2020. ISBN 978-9943-6816-0-6, KBK 32.81-5. 32.973-018–B. 104.
2. Murodova Z.R. The formation and definition of the intellectual potential in education // International Scientific Journal Theoretical & Applied Science SOI:1.1/TAS DOI: 10.15863/TAS p-ISSN: 2308-4944 (print) e-ISSN: 2409-0085 (online) Year: 2020 Issue: 02 Volume: 82 Published: 21.02.2020, Philadelphia, USA. Impact Factor: ESJI = 8.716. P. 113-116.
3. Murodova Z.R. Theoretical basis, methods and methods of formation and Determination of potential in the educational system // International Journal of Trend in Scientific Research and Development (IJTSRD), Impact Factor: 6.410. Case of Asia Available Online: www.ijtsrd.com e-ISSN: 2456 – 6470. <https://www.ijtsrd.com/list-papers/MurodovaP.73-76>.
4. Murodova Z.R. Intellekt the mechanism for the development of tasks oriented to the visual potential // Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT) Vol.12 No. 4 (2021). (Scopus) DOI: <https://doi.org/10.17762/turcomat.v12i4.478>. <https://www.turcomat.org/index.php/turkbilmat/article/view/478>. P. 93-100.
5. Murodova Z.R. Axborot texnologiyalar ta’limida intellektual salohiyatini shakllantirish innovatsiyalari // Pedagogik maxorat. Ilmiy-nazariy va metodik jurnal. Buxoro 2019. №3.– B.133-135. [13.00.00. №23]
6. Murodova Z.R. Ilmiy-axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishida intellektual salohiyatning shakllanishi // Pedagogik maxorat. Ilmiy nazariy va metodik jurnal. Buxoro 2020. №3.– B.91-94. [13.00.00. №23]
7. Murodova Z.R. Analysis of the influence of intelligence, creativity and personal characteristics on the educational performance of high school students // “O’zbekiston milliy universiteti xabarları” jurnali. – Toshkent, 2020. №1/4.– B. 95-98. [13.00.00. №15]
8. Murodova Z.R. Psychological and pedagogical aspect of the emergence of intellectual models of author’s tests // Electronic Journal of actual problems of modern science, education and training. Khorezm 2020. February-I.P. 284-291 [13.00.00. №24]
9. Murodova Z.R. Methods of formation and identification of intellectual potential in the field of information technologies // Electronic Journal of actual problems of modern science, education and training. Khorezm 2020. August IV.P. 56-62. [13.00.00. №24]
10. Murodova Z.R. A mechanism for developing intellectual tasks focused on visual potential // Amaliy matematika va axborot texnologiyalarining zamonaviy muammolari xalqaro miqyosidagi ilmiy-amaliy anjuman materiallari. 2021 yil, 15-aref. – B. 509-510.
11. Murodova Z.R. Information technologies as a condition for the development of the intellectual potential of students // Innovatsionnye puti resheniya aktualnykh problem razvitiya pishchевой i neftegazoximicheskoy promyshlennosti materialy mejdunarodnoy nauchno-prakticheskoy konferentsii. 12-14 noyabr. 1-tom Buxoro – 2020.– B. 717–723.
12. Xamroyevna, M. B. (2024). TERMOYADRO SINTEZ REAKSIYALARINI BOSHQARISH MUAMMOSI. *Ensuring the integration of science and education on the basis of innovative technologies.*, 1(3), 62-68.

Index: [google scholar](#), [research gate](#), [research bib](#), [zenodo](#), [open aire](#).

https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=wosjournals.com&btnG

<https://www.researchgate.net/search/publication?q=worldly%20knowledge>

<https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/3060-4923>

13. Xamroyevna, M. B. (2024). SUYUQ KRISTALLAR VA ULARNING XUSUSIYATLARI. *Modern digital technologies in education: problems and prospects*, 1(2), 32-38.
14. Xamroyevna, M. B. (2024). PLAZMA VA UNING XOSSALARI. PLAZMANING QO ‘LLANILISHI. *Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology*, 1(3), 73-78.
15. Xamroyevna, M. B. (2024). TERMOELEKTRIK HODISALAR. *Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology*, 1(3), 102-107.
16. Xamroyevna, M. B. (2024). OCHIQ TIZIMLARDA ENTROPIYANING LOKAL KAMAYISHI VA DISSIPATIV STRUKTURALAR. *Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology*, 1(3), 86-92.
17. Xamroyevna, M. B. (2024). O ‘TA O ‘TKAZUVCHANLIK VA UNING KVANTOMEXANIK TALQINI. *Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology*, 1(3), 93-101.
18. Xamroyevna, M. B. (2024). FUNDAMENTAL O ‘ZARO TA’SIRLAR TURLARI. *Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology*, 1(3), 79-85.
19. Bobokulova, M. (2024). Alternative energy sources and their use. *Medicine, pedagogy and technology: theory and practice*, 2(9), 282-291.
20. Boboqulova, M. X. (2024). FIZIKANING ISTIQBOLLI TADQIQOTLARI. *PEDAGOG*, 7(5), 277-283.